

Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2027

Kunnanhallitus 30.10.2023 § 219

Tausta

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi).

Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntatalouden kehitys ja käyttötalous

Valtiovarainministeriön lokakuussa julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan vuonna 2024 BKT kasvaa 1,2 prosenttia kotitalouksien ostovoiman kohentuessa, kun hintojen nousu hidastuu ja kotitalouksien tulot kasvavat. Talouskasvu heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne. Vuonna 2025 talouskasvu vahvistuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi vihreän siirtymän investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää. Työllisyys notkahtaa tänä vuonna, mutta kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,3 prosenttia ja työttömyysaste 7 prosenttia.

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat kehitysarviossa vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun vuoksi, sillä koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) palvelutarve pysyy painelaskelmassa kehysvuosina laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi.

Vuonna 2025 kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla niiden rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Uudistuksen seurauksena työllisyyskehityksellä on jatkossa entistä suurempi vaikutus kunnan talouteen. Uusiin avustusmenoihin vaikuttaa etenkin työttömyyden kehitys, jonka on ennustettu asettuvan noin 6,4 prosenttiin vuosina 2025–2027, sekä muutokset työttömyysetuuksien tasoa määrittävässä kansaneläkeindeksissä. Hallitus on päättänyt muun muassa sosiaalietuuksiin, kuten työmarkkinatukeen, lastenhoidon tukiin ja peruspäivärahaan liittyvästä indeksijäädytyksestä vuosina 2024–2027.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman suorat kuntatalousvaikutukset sekä kasvattavat että vähentävät kuntatalouden menoja ja tuloja. Kokonaisuudessaan mittaviin julkisen talouden sopeutustoimiin tähtäävän hallitusohjelman kuntatalousvaikutuksia voidaan pitää toistaiseksi varsin maltillisina. Yksi suurimmista hallituksen kuntatalouteen suoraan kohdistamista leikkauksista on valtionosuuksien yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027, jonka seurauksena valtionosuudet pienenevät 24 milj. euroa vuonna 2024, 48 milj. euroa vuonna 2025, 79 milj. euroa vuonna 2026 ja 111 milj. euroa vuonna 2027. Kehitysarviossa ei ole oletettu, että kunnat sopeuttaisivat menojaan välittömästi indeksileikkauksen seurauksena.

Kuntatalouden keskeiset tunnusluvut, kuten tilikauden tulos ja toiminnan ja investointien rahavirta ovat kuluvana vuonna vahvoja, mikä johtuu pitkälti sote-uudistukseen liittyvistä verohännistä. Kun vielä vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti tilittyvät verotulot poistuvat, jää kuntatalouden menojen ja tulojen välille kasvavaa epätasapainoa. Painelaskelman perusteella vuosikateet riittävät kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina, mutta nettoinvestointeihin ne eivät riitä. Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa sopeutuspaineita tuleville vuosille. Sopeutus voidaan tehdä menoja vähentämällä, tuloja lisäämällä tai näiden yhdistelmällä. Palveluverkon ennakoiva suunnittelu ja investointien tarveharkinnan tärkeys korostuvat. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa, kaupungistuminen, syntyvyyden pienentyminen sekä vihreä siirtymä edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja, joissa yhteistyö korostuu.

Mäntsälän kunnan toimintatulot laskee muutettuun talousarvioon 13 prosenttia. Suurin selittävä tekijä on varhaiskasvatuksen maksutuottojen alentuminen lakimuutosten johdosta sekä maanmyyntivoittojen odotettavissa oleva merkittävä lasku. Toimintakulut kasvavat 3,7 prosenttia muutettuun talousarvioon. Merkittävin kasvu kohdistuu henkilöstökuluihin, johon tehdään vielä ensi vuonna viimeiset sopimuskorotukset. Myös muissa toimintakuluissa vuokratustannukset kasvavat merkittävästi. Erityisesti leasingvuokrat, joissa näkyy myös Ehnroosin koulun vuokrameno. Muutosten johdosta toimintakate heikkenee vuoden 2023 muutettuun talousarvioon 7,3 prosenttia.

Mäntsälän kunnassa verotulot ovat 52,4 milj. euroa ja verotulot pienenevät 3,1 prosenttia vuoden 2023 tilinpäätösennusteeseen verrattuna. Verotuloarviossa on alennettu kunnallisveroprosentti 8,36 prosentista 8,30 prosenttiin. Vuonna 2024 verotulot laskevat, mikä on seurausta siitä, että sote-uudistuksen täysimääräinen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Vuonna 2023 verotulot olivat poikkeuksellisen suuret johtuen näistä vuoden 2022 verohännistä, mutta vuodelle 2024 vaikutus poistuu ja se näkyy verotulojen alenemisena. Verorahoituksen arvioidaan kasvavan keskimäärin 3,2 prosenttia vuodessa vuosina 2025–2027.

Kunnan valtionosuudet ovat yht. 14,8 milj. euroa. Valtionosuudet vähenevät 1,8 % prosenttia vuoden 2023 tilinpäätösennusteeseen verrattuna.

Kunnanjohtajan talousarvioesityksessä Mäntsälän kunnan toimintakate vuonna 2024 on -57,6 milj. euroa ja vuosikate 10,1 milj. euroa. Tilikauden ylijäämä on 1,06 milj. euroa.

Talousarvioesityksessä suunnitelmavuosiin liittyy epävarmuutta erityisesti valtionosuusrahoituksen ja TE palvelu-uudistuksen tuomien muutosten johdosta.

Strategiset tavoitteet

Kunnanjohtajan talousarvioehdotukseen kunnan talousarviovuoden strategisten tavoitteiden mittareita on päivitetty vain hieman, jotta saadaan pidemmän aikavälin seuranta strategisten tavoitteiden toteutumiselle.

Talousarvio perustuu n. 0,3-1 %:n väestönkasvulle. Talousarviossa vuoden 2024 väestömääräksi arvioidaan 21 063 henkeä.

Investoinnit ja lainakanta

maanhankinta 1,2 milj. euroa, talonrakennus 1,36 miljoonaa euroa, kuntatekniikka 5,9 miljoonaa euroa, irtain 0,5 miljoonaa euroa. Suurin yksittäinen investointikohde vuonna 2024 on Hirvihaaran kevyen liikenteen väylä 1,1 milj. euroa ja vanhan Porvoontien siltaremontti 1,0 milj. euroa.

Kunnan lainakanta pienenee arviolta 4,7 milj. euroa tilinpäätösennusteesta 2023 n. 89,7 milj. eurosta 85 milj. euroon. Lainakanta on 4 035 € asukasta kohden.

Henkilöstömäärä

Kunnan henkilöstömäärä kunnanjohtajan talousarvioesityksessä on henkilötyövuosina 733,1 htv. Vuonna 2023 tilinpäätösennusteen mukainen henkilöstömäärä oli 718,6 htv. Henkilöstömäärä kasvaa arviolta 0,2 %. Talousarvio sisältää 15 uutta tehtävää, joista 10,5 kohdistuu sivistys- ja hyvinvointipalveluihin, 2,5 hallintopalveluihin ja 2 tekninen ja elinvoimapalveluihin.

Riskit talousarvioehdotuksessa

Kunnan johtoryhmä on päivittänyt vuoden 2023 riskiarviointia ja tarkastelun perusteella merkittävänä riskeinä vuoden 2024 talousarvion ja tulevien vuosien talousarvion toteutumisessa nähdään talouden taantuma, työttömyyden kasvu, rakentamisen pysähtyminen ja korkealla pysyttelevä inflaatio.

Kunnan elinvoiman hiipuminen on myös riski, joka on erityisesti asukasluvun negatiivisen kehityksen vuoksi muuttunut heikompaan suuntaan. Syntyvyyden romahtaminen vaikuttaa sekä kunnan elinvoimaan että tilatarvekysymyksiin. Käyttötalouden puolella keskitytään tarkastelemaan palvelutarvetta ja sen johdosta tarpeellista palvelutasoa ja -verkkoa. Kuluvana syksynä läpikäyty tilatarveselvitys on pohja tälle tarkastelulle.

Toiminnallisina riskeinä nähdään erityisesti tiettyjä aloja koskevat rekrytointiongelmat, henkilöstön uupuminen ja sairaspöissaolojen hallinta sekä avainhenkilöriskit.

Kuntakonsernin yhtiöiden tilanne on edelleen vaikea. Konsernin yhtiöistä Mäntsälän Jäähalli Oy:n talousarvio 2024 vuodelle on edelleen reilusti alijäämäinen ja Nivos Oy edelleen on tulouttamassa vain puolet pääomalainan korosta vuonna 2024. Mäntsälän Kodit Oy:n omavaraisuus on myös heikko ja kasvavat korkokustannukset vaikuttavat kaikkiin näihin yhtiöihin negatiivisesti.

Turvallisuusnäkökohdat ovat edelleen hyvin vahvasti esillä ja varautuminen häiriötilanteisiin ja jatkuvuudenhallinta on nostettu yhtenä merkittävänä riskinä esille. Tietosuojaan – ja tietoturvaan on viime vuonna panostettu, mutta rikollisuus näiden teemojen parissa on lisääntynyt ja edelleen näihin asioihin tulee kiinnittää huomioita myös tulevina vuosina. Taloussuunnitelmakaudella toteutuvan TE-palvelu-uudistuksen osalta kunnan tulee turvata kunnan palvelukyky uudistuksessa.

Valmistelija	Taloussjohtaja Samola Riitta, riitta.samola@mantsala.fi
Esittelijä	Kunnanjohtaja Laurila Hannu
Päätösehdotus	Kunnanhallitus aloittaa vuoden 2024 talousarvion ja 2025-2027 taloussuunnitelman käsittelyn.
Käsittely	Taloussjohtaja Riitta Samolaa ja palvelualuejohtajia kuultiin asiantuntijoina pykälän yhteydessä.
Päätös	Talousarvion käsittelyä jatketaan kunnanhallituksen kokouksessa 6.11.2023. <ul style="list-style-type: none">- Merkittiin, että Tero Toivonen poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana klo 18.52.

Kunnanhallitus 06.11.2023 § 229
392/02.01.00/2023

Valmistelija	Taloussjohtaja Samola Riitta
Esittelijä	Kunnanjohtaja Laurila Hannu
Päätösehdotus	Kunnanhallitus jatkaa vuoden 2024 talousarvion ja 2025-2027 taloussuunnitelman käsittelyä. Kunnanhallitus oikeuttaa kunnanjohtajan ja talousyksikön tekemään tarvittaessa talousarvioasiakirjaan teknisiä muutoksia ennen valtuustokäsittelyä.
Käsittely	Controller Mirella Bitteriä kuultiin asiantuntijana pykälän yhteydessä.
Päätös	Kunnanhallitus päätti seuraavista lisäyksistä ja muutoksista: <ul style="list-style-type: none">- Lukiolla toteutetaan nuorisovaltuuston laatiman aloitteen pohjalta aamu-/välipalakoikeilu, jonka toteuttamiseen varataan 20 500 euroa. Toteuttamisen tapa ja ajankohta mietitään tarkemmin palvelualueella. (Opetuspalvelut / Vuoden 2024 toiminnan painopisteet s. 38 ja 69)- Lisättiin tekstiin lause: Päätös mahdollisesta yhtenäiskoulu-ratkaisusta tehdään erillisenä päätöksenä. (Opetuspalvelut, s. 38)- Nuorisotyöhön 2 x 0,5 htv lisäys siten, että lisäresurssi painottuu kohtaavaan työhön sekä ilta- ja viikonloppupalveluiden parantamiseen. Tämän lisäresurssin kustannukset katetaan perintörahoista. (Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinninpalvelut s. 42)- Täsmennettiin tekstiä: Vapaa-aika ja hyvinvointipalveluiden valtionavustushankkeita ovat Starttivalmennus, Mäntsälä Liikkuu 2025, Harrastamisen Mäntsälän malli ja Etsivä nuorisotyö. (Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinninpalvelut s. 43)

- Strategiatavoitteet; tarkennetaan rakennuslupien käsittelyaikatavoite vuodelle 2025, enintään 5 viikon käsittely.

Kunnanhallitus hyväksyi edellä mainituin lisäyksin ja muutoksin vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025-2027 taloussuunnitelman kunnanvaltuuston päätettäväksi.

Kunnanhallitus oikeuttaa kunnanjohtajan ja talousyksikön tekemään tarvittaessa talousarvioasiakirjaan teknisiä muutoksia ennen valtuustokäsittelyä.

Liite 1. Talousarvio ja -suunnitelma 2024-2027

- Merkittiin, että Eero Kokko saapui kokoukseen tämän pykälän käsittelyn aikana klo 16.29.
- Merkittiin, että Jussi Heikkilä poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana klo 16.29.